

*УБМБУ Судақъ шеэри больгеси
«Къырымтатар тилинде окъуткъан 3 номералы орта
умумтасиль мектеби»*

Сыныфтан тыш тедбир

«Масаллар алеминде»

*Тедбирни азырлады:
Къырымтатар тили ве эдебияты оджасы
Куриштова Гульмира Мухаммедовна*

Сыныфтан тыш тедбир

Мевзу: «Масаллар алеминде»

Тедбирнинг мақсатлары:

- халқ ағъыз яратыджылыгъына мерақъ ве севги ашламақъ;
- масаллар жанры ақъкъында талелелернингъ билъгилерини кенишлетмеқ,
- тертип этмеқ ве пеқитмеқ;
- талелелерге озъ истидатларыны қосътермеге имқян бермеқ;
- талелелернингъ иджадий къабиллетлерини инкъишаф этмеқ;

Тедбирнингъ кетишаты:

1 алып барыджы(Эльвина)

«Бир заманда бар экен, бир заманда ёкъ экен»

2 алып барыджы(Эмине)

«Заман заман экенде...»

1 алып барыджы(Эльвина)

«Кунълерден бир кунь...»

2 алып барыджы(Эмине)

«Эски заманларнынъ биринде...»

1 алып барыджы(Эльвина)

Балалар, биз бу сёзлерни къайда эшитемиз?

(масалларда)

-Догъру, масаллар бойле сёзлернен башлана

2 алып барыджы(Эмине)

-Я сиз билесинъизми, масаллар бу насыл икяечиклер?

(муджизели, зевкълы икяелер)

1 алып барыджы(Эльвина)

Масаллар халкъ агъыз яратыджылыгъынынъ кенъ даркъалгъан муим бир тюрюдир. Къырымтатар масаллары къадимий девирлерде мейдангъа кельген ве асырлар бою къырымтатар халкъынынъ тарихыны, омюрини къаплап алгъан эсерлердир.

2 алып барыджы(Эмине)

Масалларны эр кес балалыкътан биле. Масал – бу зевкълы, муджизели икяе. Масалларны эм икяе этмек, эм окъумакъ мумкюн. Масалнынъ муим хусусиетлери бар:

-масал аджайип, муджизели икяедир. Омюрге олмагъан вакъиалар, арекетлер, шейлер, чокъ уйдурмалар масалларда тасвирлене;

1 алып барыджы(Эльвина)

-масалларда иштирак эткен айванлар инсанлар киби лаф эте, арекетлер япалар;

-осюмликлер, неснелер де озьлерини инсанлар киби туталар, лаф эте ве арекетлерде булуналар;

2 алып барыджы(Эмине)

-масалларда адий адамлар девни, аждерханы, джадыларны енъелер;

-масалларда акъикъат, эйилик, догърулыкъ яманлыкъны даима енъе, инсанларгъа виджданлыкъ, садыкълыкъ, джесюрлик, темиз гонъюллик киби чизгилер ашлана;

1 алып барыджы(Эльвина)

Акъыллы кирпичи, айнеджи тильки, къоркъакъ тавшан, ахмакъ къашкъыр, мераметли къырмыскъа къырымтатар масалларында энъ сыкъ расткельген айванлардыр.

Ярамазлыкъ, хиянетлик киби къара кучьлерни чешит девлер, джадылар, йыланлар, аждерхалар ифаде этелер.

2 алып барыджы(Эмине)

Масалларнынъ къараманлары чешит тылсымлар ярдымынен менфий шахысларны, ярамазларны, хиянет адамларны, къара кучьлерни-аждерха, джадыларны енъелер ве озь ниетлерине етелер.

Викторина суаллери

Къана, балалар, энди тешкерейик сиз масаллар акъкъында не билесинъиз?

1.Берильген джумлени девам этинъиз «Эйиликке кемлик...

(япма)

2.Масалларнынъ айнеджи къараманы насыл айванчыкътыр?

(Тильки)

3.Масалларны не япмакъ мумкюн?

(Окъумакъ, икяе этмек, саналаштырмакъ)

4.Масалларда яхшылыкъ яманлыкъны не япа?

(енъне)

5.Масалларда къопайчора,ахмакъ къараман?

(Къашкъыр)

6.Масаллар насыл икяелер?

(Муджизели, тылсымлы)

7. Масаллар бизим кунюмизге къадар насыл етип кельдилер?

(Агъыз-агъыздан, несиль-несильден)

8. Масалларны ким яраткъан(язгъан)?

(халкъ)

1 алып барыджы(Эльвина)

-Балалар, а сиз билесинъизми, масалларнынъ къараманлары чокъусы ким ола?

(Айванлар, къушлар)

-Я бу айванлар не япалар?

(Арекет этелер, лаф этелер)

-Бизим байрамымызгъа масалларнынъ къараманы хоразчыкъ кельди, билесизми о йырламагъа биле экен

Энвер «Хораз» тюркюсини иджра эте

-Бегендинъизми? Хоразчыкъ насыл экен?

(Шень)

2 алып барыджы(Эмине)

-Масалларны даа саналаштырмагъа мумкюн. Шимди сизинъ дикъкъатынъызгъа бир масалнынъ саналаштырувы. Дикъкъатнен бакъынъыз.

Саналаштырув «Тильки ве койлю»

-Бегендинъизми? Къана бу масалнынъ къараманларыны айтынъыз?

(Тильки, койлю,къашкъыр)

-Олар насыл?

Тильки(айнеджи)

Койлю

Къашкъыр

1 алып барыджы(Эльвина)

-Масалны бакъкъан сонъ, мына бойле суальге джевап беринъиз.

Масал бизни неге огрете?

(Эйиликке кемлик япма)

-Эйилик сёзюнинъ синоними?

(Яхшылыкъ)

-Кемлик сёзюнинъ синоними

(Яманлыкъ)

-Балалар, я шимди насыл йыл мевсими?

(Къыш)

-Къышта насыл байрам ола?

(Янъы йыл)

-Балалар, янъы йыл геджеси масаллар ола экен! Бизим мектебимизге наратны кетиргенлер, яраштыргъанлар!Аджайип дюльбер нарат! Санки бир тылсымлы дюнъсында озюмизни сеземиз!

1 алып барыджы(Эльвина)

-Мектебимизге Янъы йылны къаршыламакъ ичюн Сансарчыкъ,Тавшанчыкъ,Тильки,Къашкъыр кельгенлер. Бу айванчыкълар Аяз деденен берабер бир масалчыкъ саналаштырдылар, бу «Дагъда байрам» адлы масалдыр. Келинъиз, сейир этейик!

Саналаштырув «Дагъда байрам»

(музыка янъгъырай)_

2 алып барыджы(Эмине)

-Балалар, я сиз йырламагъа свесинъизми?
Келинъиз берабер Масаллар акъкъында бир тюркючик йырлайыкъ!
«Бир заманда бар экен, бир заманда ёкъ экен...» тюркюси

